

SAMMENSTILLING OG VURDERING AV HØRINGSUTTALELSER TIL HØRING AV FORSLAG TIL ENDRING AV MAL FOR RESTRIKSJONSSONEFORSKRIFT FOR INFEKSJØS LAKSEANEMI (ILA)

Mattilsynet har mottatt 15 høringsuttalelser hvorav én ikke hadde merknader til høringen. En sammenstilling av kommentarene blir gjengitt under med Mattilsynets vurderinger knyttet til videre tematisk inndeling.

Følgende høringsinstanser har uttalt seg:

Saksnr.:	2024/329009		
	Høringsinstans	Merknad	Ingen merknad
1	Fiskeridirektoratet	X	
2	Justis- og beredskapsdepartementet		X
3	Arbeidsgruppe havbruk PO6	X	
4	Arctic Seafarm Nesna AS og Kvarøy Fiskeoppdrett AS (ASN)	X	
5	Bue Salmon AS	X	
6	Brønnbåteiernes Forening	X	
7	Den norske veterinærforening (DNV)	X	
8	Havbrukerne i Astafjord	X	
9	MOWI ASA	X	
10	Norsk Edelfisk AS	X	
11	Salmon Evolution	X	
12	Salmon Group AS	X	
13	Sjømatbedriftene	X	
14	Sjømat Norge	X	
15	Veterinærinstituttet	X	

Sammenstilling av sentrale kommentarer

Fiskeridirektoratet, Veterinærinstituttet og flere aktører i havbruksnæringen har kommentarer til Mattilsynets forslag om å endre malen for restriksjonssoneforskrift for ILA. Fiskeridirektoratet påpeker uklarheter i definisjonen av «Semilukket anlegg i sjø» og «Lukket anlegg i sjø», og anbefaler Mattilsynet å vurdere definisjonene i akvakulturdriftsforskriften § 4. På grunn av smitterisiko fraråder Veterinærinstituttet utsetting av laksefisk i overvåkingssonen og er også skeptiske til utsett og flytting av ikke-mottakelige arter. Arbeidsgruppen for havbruk PO6 foreslår endringer for flytting av fisk i vernesonen, presisering av mistankegrunnlaget for ILA og vurdering av brakkleggingstid for landanlegg. Brønnbåteiernes Forening (BBF) krever likebehandling av brønnbåter og slaktebåter. Flere aktører, som Bue Salmon AS, Veterinærforeningen, Akvaveterinærenes forening, Havbrukerne i Astafjord (HiA-gruppen), Mowi ASA, Norsk Edelfisk AS, Sjømat Norge, Salmon Group, Sjømatbedriftene, Arctic Seafarm Nesna AS, Kvarøy Fiskeoppdrett AS og Salmon Evolution ASA, uttrykker bekymring for konsekvensene for landbaserte anlegg. De foreslår blant annet presisering av definisjoner, unntak fra brakkleggingskrav, utsett- og flytteforbud og differensiering av tiltak basert på biosikkerhetsnivå. De understreker behovet for å differensiere mellom landbaserte og sjøbaserte anlegg og savner en åpning til å kunne vurdere smittefare basert på smittebarrierer. Veterinærforeningen og Akvaveterinærenes forening er kritiske til å behandle forskriftsmalen før

beredskapsplanen, og de frykter økt smitterisiko ved oppmykning av kravet om rask utslakting. De fleste støtter behovet for raske tiltak ved ILA-utbrudd, men understreker viktigheten av tilpasningsevne og samarbeid, samt at landbaserte anlegg med smittehygienisk adskilt drift hensyntas. Det er også et ønske om en risikobasert tilnærming til regelverket.

1. Generelle kommentarer

Havbrukerne i Astafjord fremhever behovet for en utfyllende mal for å sikre medvirkning og forutsigbarhet, men understreker at virkeligheten ofte er kompleks og vanskelig å standardisere. Salmon Group AS støtter effektivisering av saksbehandlingen for å bekjempe ILA, men mener at natur og biologi ikke kan standardiseres med forhåndsklarerte maler. De vektlegger viktigheten av involvering og samhandling mellom berørte parter og Mattilsynet for å tilpasse restriksjonssoneforskriften. Salmon Group AS påpeker at Mattilsynet ikke skiller mellom anlegg med påvist ILA og anlegg med mistanke om ILA og at bekjempelsestiltakene er svært inngripende. De mener tiltakene bør iverksettes fullt ut først når det foreligger en påvist ILA-diagnose.

Mattilsynets vurdering av de generelle kommentarene

Forskriftsmalen brukes for å sikre en så forutsigbar håndtering som mulig og for å ivareta hensynet til kontradiksjon i størst mulig grad siden forskriftene ikke sendes på høring før de fastsettes. Rask iverksettelse av tiltak er nødvendig for å begrense spredning av smitte. Likevel gjøres det tilpasninger i malen i hvert enkelt tilfelle, for eksempel når det gjelder utstrekning av sonene. Det er ikke mulig å klage på en fastsatt forskrift, klageadgang er begrenset til vedtak som er fattet med hjemmel i forskriften. Aktører som blir berørt av forskriften har mulighet til å sende inn innspill i en kort periode etter fastsettelse. Vi vil justere forskriften basert på innkomne innspill hvis det er hensiktsmessig og nødvendig. Smittepresset, i området rundt en utbruddslokalitet, vil bedres i løpet av forskriftens levetid. Mattilsynet vil likevel ikke fortløpende vurdere endringer av vernesonens utstrekning. Når vi fastsetter forskriften og utbredelse av soner, skal utstrekningen forbli som fastsatt frem til vernesonen oppheves. Unntaket er dersom det i en kort periode etter fastsettelse kommer innspill som synliggjør at utstrekningen er mer inngripende enn nødvendig.

Det er primært anlegg med påvist ILA-diagnose som blir pålagt tømming innen en tidsfrist. Det åpnes også for å tømme anlegg med mistanke om ILA innenfor vernesonen, jf. forordning (EU) 2020/689 art. 62 nr. 4 dersom det er nødvendig og forholdsmessig. Vi mener det er viktig å opprettholde kravet om tre måneders brakklegging også ved mistanke om ILA. Mistanke om sykdommen indikerer at det kan være smitte i anlegget, og en tilstrekkelig brakkleggingsperiode er derfor nødvendig for å redusere risikoen for videre spredning. I tilfeller der det oppstår mistanke basert på resultater av prøvetaking som foreligger etter at fisken er slaktet, vil det sjelden være mulig å stille en ILA-diagnose og å opprette restriksjonssone. Tre måneders brakklegging vil være et viktig forebyggende biosikkerhetstiltak.

2. Innspill knyttet til landanlegg

Flere aktører i oppdrettsnæringen har spesielt gitt innspill til Mattilsynets forslag om tiltak for landbaserte anlegg ved ILA-utbrudd. De understreker at dagens regelverk, primært utviklet for sjøbaserte anlegg, ikke tar hensyn til de unike driftsforholdene og biosikkerhetstiltakene i landbaserte anlegg. Det etterlyses et mer differensiert regelverk som tar hensyn til ulike produksjonsteknologier

og biosikkerhetsnivåer. Selskaper med smittemessig adskilte enheter bør kunne opprettholde driften i uaffiserte avdelinger ved sykdomsutbrudd, forutsatt grundige risikovurderinger og god biosikkerhet. Flere aktører er bekymret for at generelle tiltak, som brakklegging og utsettsforbud, kan føre til uproporsjonale tiltak, med redusert produksjon og store økonomiske tap for landbaserte anlegg. De mener at slike tiltak bør baseres på en individuell vurdering av anleggets biosikkerhetsnivå og teknologiske løsninger. Det argumenteres for at landanlegg med høy biosikkerhet bør få unntak fra visse restriksjoner, for å stimulere til videre utvikling av smittesikre løsninger. Det er også usikkerhet rundt kravet om to måneders brakklegging i landanlegg, og det påpekes at dette ikke er faglig begrunnet. Det foreslås at brakkleggingsperioden tilpasses risikoen og de faktiske forholdene i anlegget, og at anlegg med smittemessig adskilte enheter kun pålegges tømning av berørte produksjonsenheter. Samlet sett oppfordrer næringen til et mer risikobasert og fleksibelt regelverk som anerkjenner de unike egenskapene ved landbasert oppdrett, og som gir insentiver til å investere i biosikkerhetstiltak.

Mattilsynets vurdering av innspill knyttet til landanlegg

Høringsinnspillene vi har mottatt omhandler mange og nye utfordringer knyttet til tiltak for landbaserte anlegg som havner innenfor restriksjonssoner for ILA. Dyrehelseregelverket krever at vernesonen skal ha en utstrekning på minimum 5 km i sjø fra anlegget med ILA-diagnose. Grunnen til at vi i høringsforslaget foreslo å inkludere landanlegg i en vernesone, var en oppfatning av at mange landanlegg ikke behandler sjøvannsinntaket sitt, og derfor er utsatt for smitte når de er lokalisert i nærheten av et sjøanlegg med ILA-diagnose.

Mange landbaserte anlegg legger opp til kontinuerlig drift/produksjon. Dersom landanlegg og sjøanlegg plasseres innenfor samme vernesone, vil krav til samtidig brakklegging kunne medføre uforholdsmessig store konsekvenser for driften i enkelte landanlegg. Det samme gjelder forbud mot å sette ut og flytte fisk fra og mellom avdelinger i landanlegg som blir liggende i en vernesone. Vi har derfor besluttet at vi som hovedregel ikke plasserer sjøanlegg og landanlegg innenfor samme vernesone.

Utbrudd av ILA på sjøanlegg:

Landbaserte anlegg som settefisk-, stamfisk-, postsmolt- og matfiskanlegg inkluderes ikke i vernesone og overvåkingssone sammen med sjøanlegg hvis de behandler sjøvannsinntaket i henhold til regelverkskravene i akvabiosikkerhetsforskriften § 6a. Praksis for settefiskanlegg er at de ikke inkluderes i vernesone eller overvåkingssone fordi de enten behandler inntak av sjøvann i samsvar med regelverkskrav eller ikke tar inn sjøvann.

Landbaserte anlegg som ikke behandler sjøvannsinntaket og som har vanninntak nærmere enn 10 km fra utbruddslokaliteten i sjø, vil som hovedregel ligge i overvåkingssonen og følgelig underlegges kravene i forskriftens kapittel III. Strømforhold og smittespredningsmodellering kan tilsi at et landanlegg som har vanninntak nærmere enn 10 km fra utbruddslokalitet i sjø likevel ikke inkluderes i overvåkingssonen og at landanlegg med vanninntak lenger unna enn 10 km fra utbruddslokalitet i sjø, inkluderes i overvåkingssonen.

Det er nødvendig at Mattilsynet kan pålegge smitteforebyggende tiltak for landanlegg som ikke behandler inntaksvannet og som ligger i en avstand til utbruddslokalitet i sjø, som i utgangspunktet skulle tilsi at landanlegget skulle ha ligget i vernesonen. Aktuelle tiltak følger av forskriftens § 11 tredje ledd, som er justert etter høringen.

Når vernesonen rundt sjøanlegg med ILA-diagnose oppheves, vil vi vurdere om vernesonen skal gjøres om til ny overvåkingssone eller til en del av eksisterende overvåkingssone.

Utbrudd av ILA på landanlegg:

For landbaserte anlegg med settefisk-, stamfisk-, postsmolt eller matfisk som får ILA-diagnose, vil tiltakene tilpasses nivået for biosikkerhet på det aktuelle anlegget. Ett sentralt smitteforebyggende tiltak for landanlegg med ILA-diagnose er rensing og desinfeksjon av avløpsvannet. Siden landanlegg foreløpig ikke er underlagt krav til behandling av avløpsvannet, mener vi det er behov for overvåking av omkringliggende sjølokaliteter.

For landbaserte anlegg med ILA-diagnose vil vernesonen avgrenses til avdelingen(e) med påvist smitte dersom biosikkerhet ved landanlegget er tilstrekkelig. Vurderingen av hva som er tilstrekkelig biosikkerhet baseres på hvordan smitte er introdusert og nivå av biosikkerhet. Sentrale momenter i vurderingen av om deler eller hele anlegget skal inngå i vernesonen er inntak av biologisk materiale, mangelfull eller ingen behandling av inntaksvann og om det er smitteatskilte avdelinger.

Ved utbrudd av ILA på et landanlegg med tilstrekkelige biosikkerhetstiltak, vil avdelingen(e) med påvist smitte utgjøre vernesonen. Øvrige avdelinger og nærliggende sjøanlegg vil ligge i overvåkingssonen.

Ved utbrudd av ILA på et landanlegg som ikke har tilstrekkelige biosikkerhetstiltak, vil flere avdelinger eller hele anlegget vanligvis utgjøre vernesonen. Nærliggende sjøanlegg vil som hovedregel ligge i overvåkingssonen.

Sjøanlegg som ligger nærmere enn 10 km fra avløpet til landanlegget med ILA-diagnose, vil som hovedregel inkluderes i overvåkingssonen. Strømforhold og smittespredningsmodellering kan tilsi at enkelte anlegg innenfor 10 km likevel ikke inkluderes i overvåkingssonen og at anlegg med lenger avstand enn 10 km inkluderes i overvåkingssonen.

Vi må likevel ta høyde for at landanlegg som ikke behandler avløpsvannet kan utgjøre en vesentlig smitterisiko for omkringliggende sjølokaliteter. Derfor er det nødvendig at Mattilsynet kan treffe smitteforebyggende tiltak. Dette gjelder spesielt for sjøanlegg som ut fra beliggenhet, normalt innenfor ca. 5 km, ville blitt inkludert i vernesonen. Tiltak følger av forskriftens § 11 tredje ledd, som er justert etter høringen.

Som hovedregel er brakkleggingsperioden for deler av eller hele landanlegg som utgjør vernesonen, minimum seks uker. Det åpnes likevel for at brakkleggingsperioden kan tilpasses anleggets utforming og biosikkerhet, og at den kan være kortere enn seks uker, men likevel ikke er mindre enn 2 uker.

Når vernesonen rundt landanlegg med ILA-diagnose oppheves, vil den gjøres om til del av eksisterende overvåkingssone.

Innspill til §§ 2 og 3:

Flere aktører har kommentert definisjonene av «Semilukket anlegg i sjø» og «Lukket anlegg i sjø» i § 3, som i forskriftsforslaget til høringen var hentet fra NS 9417:2022. Fiskeridirektoratet presiserer at disse definisjonene gjelder på produksjonsenhetsnivå, ikke hele anlegget. Flere aktører, inkludert Arctic Seafarm Nesna AS og Kvarøy Fiskeoppdrett AS (ASN), Bue Salmon og Salmon Evolution, mener at definisjonene bør inkludere landbaserte oppdrettsanlegg, og at landanlegg behandles individuelt. Bue Salmon understreker behovet for en klar legaldefinisjon, spesielt hvis formuleringen «anlegg på land» beholdes. Salmon Evolution foreslår at det i § 3 tas inn en definisjon av landanlegg som tilsvarer gjeldende definisjon av landanlegg i laksetildelingsforskriften § 7-2. Mowi ASA etterlyser en mer

presis definisjon av hygienisk barriere for å kunne behandle slike anlegg annerledes enn åpne merder. Norsk Edelfisk ønsker en definisjon av «Lukket anlegg på land». Settefiskanlegg skal omfattes av definisjonen dersom det ikke er oppgang av anadrom fisk i ferskvannskilden og at sjøvann er tilfredsstillende desinfisert. Salmon Group støtter Sjømat Norges syn om at definisjonene er uklare og at smittehygieniske tiltak ikke er tilstrekkelig hensyntatt. De understreker at standarden viser til ulik grad av kontroll over vannstrømmen inn og ut av anlegget som medfører ulik grad av smittespredningsrisiko både inn i og ut av anlegget. Det kan også være ulikheter i de ulike teknologiene på anleggene eller anleggstypene når det gjelder smittereduserende tiltak det enkelte anlegg har iverksatt. Salmon Group og Sjømat Norge mener at det må fremgå tydeligere hvilke unntak som er aktuelle. Sjømat Norge stiller spørsmål om definisjonen av semilukket anlegg omfatter nedsenkede merder eller merder med skjørt, og om dokumentert forskjell i vannstrøm er av betydning. De mener at unntaket i beredskapsplanen bør gjelde alle anlegg med sikre smitteskiller og minimal smittefare, og at dette må tydeliggjøres i forskriften eller beredskapsplanen. De påpeker også at definisjonen ikke omfatter størrelsen på vernesoner og overvåkingssoner, men i hovedsak støtter tilnærmingen i beredskapsplanen.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 3:

Basert på innspill til høringen, har vi lagt til en definisjon av landanlegg i § 3. Videre har vi presisert utstrekningen av vernesone og overvåkingssone i definisjonen av disse. Vi har valgt å endre de foreslåtte definisjonene av «semilukket anlegg i sjø» og «lukket anlegg i sjø», til «semilukkede produksjonsenheter i sjø» og «lukkede produksjonsenheter i sjø» og justert innholdet med hensyn på nivået av biosikkerhet. Med tanke på flytting av fisk fra vernesonen og overvåkingssonen er det relevant å skille semilukkede og lukkede produksjonsenheter fra åpne merder i sjø, fordi risikoen med slike flyttinger i enkelte tilfeller kan være akseptabel. Risikoen ved flytting kan også være akseptabel for andre produksjonsformer enn de som faller inn under definisjonene. Det må derfor gjøres en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle om det unntaksvis kan tillates flytting fra slike anlegg. Momenter i denne vurderingen kan være biosikkerhetstiltak, grad av skjerming mot omgivelsene, avstand til andre anlegg i sjø, koordinerte brakkleggingsområder og lignende. For anlegg med både åpne og lukkede produksjonsenheter vil de åpne produksjonsenhetene danne grunnlaget for oppfølgingen på anleggsnivå.

Definisjonen av Landanlegg er: «Settefisk-, postsmolt-, matfisk-, og stamfiskanlegg på land. Ved ILA-diagnose på sjøanlegg vil slike anlegg som hovedregel ikke inkluderes i vernesonen. Landanlegg som ikke behandler sjøvannsinntaket, vil vanligvis ligge i overvåkingssonen. Ved ILA-diagnose på landanlegg vil anlegget/avdelinger utgjøre vernesonen. Eventuelle øvrige avdelinger i landanlegget inkluderes i overvåkingssonen.»

Vi endrer definisjonen knyttet til Slakteri til en definisjon av Næringsmiddelforetak som gjennomfører tiltak for å bekjempe sykdom i tråd med akvabiosikkerhetsforskriften § 3, jf. forordning (EU) 2020/691 art. 11: «Slakteri som slakter laksefisk som ledd i sykdomsbekjempelse. Når vi omtaler slakteri i denne forskriften gjelder det både vanlige slakterier, mobile slakterier og tilvirkingsanlegg.»

Innspill til § 4:

Fiskeridirektoratet stiller spørsmål ved kravet om lukket eller semilukket teknologi i anlegg, og om dette gjelder hele anlegget eller enkelte merder. Arbeidsgruppe havbruk PO6 foreslår å endre § 4 tredje ledd slik at Mattilsynet kan tillate flytting fra anlegg i vernesone basert på en konkret vurdering av biosikkerhetsrisiko. De mener videre at bestemmelsen om flytting av fisk må gjelde også for landanlegg, og at Mattilsynet må kunne tillate flytting basert på anleggets beliggenhet og smittebarrierer. Flere aktører, inkludert Arctic Seafarm Nesna AS og Kvarøy Fiskeoppdrett AS, mener

at forbudet mot utsett av fisk i vernesonen bør revurderes for landbaserte anlegg med dokumenterte smittebarrierer, da risikoen for smittespredning er vesentlig mindre enn i åpne merder i sjø. De argumenterer for at smitte i landanlegg kan isoleres, og produksjonen kan opprettholdes i andre deler av anlegget. Andre støtter dette og foreslår at forbudet mot utsett ikke skal gjelde for innsett i landbaserte anlegg. Enkelte foreslår fritak fra forbudet mot transport av fisk ut av vernesonen for lukkede anlegg på land. Slike landanlegg kan ha ekstraordinært behov for flytting av fisk og også sortering av fisk. Salmon Group AS og Sjømat Norges mener at flytting av fisk fra lukkede og semilukkede anlegg bør baseres på risikovurdering på anleggsnivå. Veterinærinstituttet stiller spørsmål ved utsett og forflytning av «ikke-mottakelige arter», og mener det bør være en restriktiv holdning til utsett og forflytning av all fisk i restriksjonssonene. Veterinærforeningen er kritisk til åpningen i § 4 for flytting av fisk fra lukkede og semilukkede anlegg i vernesonen.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 4:

Vi har lagt opp til at Mattilsynet må gi tillatelse til både utsett og flytting av ikke-mottakelige arter, og mener det er tilstrekkelig restriktivt. Kravet om lukket eller semilukket teknologi gjelder på merdnivå/produksjonsenhetsnivå. Dersom et anlegg består av både åpne merder i sjø og lukkede eller semilukkede produksjonsenheter, må det gjøres en konkret vurdering av smitterisikoen. I nær dialog med næringen jobber Mattilsynet med oppdatering av en veileder for flytting av fisk fra semilukkede postsmoltanlegg i sjø. Det må vurderes om økt transport av laksefisk fra anlegg med både semilukket og åpen teknologi kan utsette fisken i de åpne merdene for en uakseptabel smitterisiko. Når det gjelder innspill knyttet til forbud mot inntak av fisk på landanlegg i vernesonen og forbud mot flytting av fisk fra landanlegg i vernesonen, viser vi til vår vurdering av innspill knyttet til landanlegg.

Dersom åpne slaktermerder i sjø inkluderes i vernesonen, må Mattilsynet gjøre individuelle tilpasninger knyttet til tillatelse for bruk av disse. Fiskens opprinnelse, avstands- og strømforhold og hvor intensiv oppdrettsaktivitet det er i området inngår i vurderingen for bruk av slaktermerkene.

Innspill til § 5:

Flere aktører har gitt innspill til § 5, med særlig fokus på landbaserte anlegg og brakklegging.

Arbeidsgruppe havbruk PO6 mener at § 5 andre ledd bør endres til «Frist for tømning kan også gjelde anlegg med grunn til mistanke om ILA». De viser til at «grunn til mistanke» er definert i den faglige beredskapsplanen som kliniske tegn, patologiske forandringer eller påvisning av ILA-virus ved gitte metoder. «Mistanke» er en videre definisjon som også kan inkludere et vagere mistankegrunnlag. Tømning av anlegg er et inngripende tiltak som bør baseres på en begrunnet mistanke. Videre understreker Arbeidsgruppe havbruk PO6 viktigheten av å vurdere brakkleggingstid for landbaserte anlegg basert på deres evne til rengjøring og desinfeksjon. Basert på biosikkerheten i anlegget mener de også at Mattilsynet bør ha mulighet til å båndlegge kun deler av landbaserte anlegg. Arctic Seafarm Nesna AS og Kvarøy Fiskeoppdrett AS (ASN) mener at landbaserte anlegg med sykdom bør vurderes individuelt, med mulighet for en fleksibel tilnærming basert på anleggets biosikkerhet. Havbrukerne i Astafjord foreslår at krav til rengjøring og desinfeksjon av utstyr tas direkte inn i forskriften. Mowi ASA stiller spørsmål ved behovet for å ha lengre brakkleggingstid enn kravene i dyrehelseovervåkningsforskriften. Norsk Edelfisk AS ønsker at lukkede anlegg på land unngår pålegg om samtidig brakklegging med mindre det er påvist eller mistanke om ILA. Salmon Evolution er enig i at § 5 også bør omfatte landanlegg, men understreker behovet for å kunne

fastsette ulike tømmingsfrister for produksjonsenheter som er smittemessig adskilt. De mener også at brakklegging og utsettsforbud bør begrenses til produksjonsenheter med påvist smitte på anlegg med særskilte biosikkerhetstiltak, og at brakkleggingsperioden kan være kortere for landanlegg med gode smittebarrierer. Sjømat Norge mener at det bør tydeliggjøres at lengre tømmingsfrister også gjelder for landanlegg med smittehygienisk adskilt drift og at brakkleggingstid bør vurderes ut fra vaskbarhet og dokumentasjon. De etterspør også en begrunnelse for de to ekstra ukene med samtidig brakklegging utover kravene i forordningen. Salmon Group støtter Sjømat Norges innspill og foreslår at krav om rengjøring og desinfeksjon av utstyr tas inn i forskriften for å unngå unødvendig saksbehandling.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 5:

Ved «grunn til mistanke» følger det kun meldeplikt til Mattilsynet og anlegget båndlegges i påvente av nye undersøkelser. For at Mattilsynet skal pålegge tømming, må det som hovedregel foreligge en ILA-diagnose. I forskriftsmalen § 5 andre ledd har vi likevel åpnet for at også mistankeanlegg kan pålagges tømming. For at det skal kunne skje, må det som et minimum foreligge «mistanke». Altså må mistanken oppfylle mistankekriteriene og være kvalifisert (kvalitetssikret av Mattilsynet). «Grunn til mistanke» har altså en lavere og vagere terskel enn «mistanke» som må oppfylle kriteriene i forordning (EU) 2020/689 art. 9 nr. 1.

For innspillene om landanlegg viser vi til vår vurdering av innspill knyttet til landanlegg.

Slaktermerd som inkluderes i vernesonen, skal som hovedregel brakklegges i minimum seks uker fra oppstart av den felles brakkleggingen av vernesonen.

Innspill til § 6:

Innspillene til § 6 omhandler slakting og smitteforebygging i akvakulturnæringen.

Veterinærforeningen mener Mattilsynet bør godkjenne merdsetting i lukkede slaktermerd og at det må stilles krav til rensing av avløpsvann og vask og desinfeksjon av slaktermerden. De mener videre at det er mer hensiktsmessig å kreve direktelossing fra brønnbåt til slakteri. Arbeidsgruppe havbruk PO6 og Mowi ASA foreslår at fisk uten restriksjoner kan stå i ventemerd ved sanitærslakting av ILA-positiv fisk, forutsatt at slakteriet vaskes og desinfiseres før slakting av fisken fra ventemerden.

Sannsynligheten for at fisk som står i ventemerd, smittes i forbindelse med sanitærslakting av ILA-infisert fisk, er svært lav. Sjømat Norge støtter dette og foreslår en presisering om at Mattilsynet kan tillate en slik praksis. De påpeker også uforholdsmessige krav til avløpsvannbehandling for lavrisikoanlegg og etterlyser avklaring rundt karantenekrav for slaktebåter. Salmon Group støtter Sjømat Norges innspill, inkludert forslaget om å tilføye «Mattilsynet kan tillate (...)» også i paragrafens andre ledd, i tillegg til det tredje ledd.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 6:

Slakterier som skal slakte fisk fra vernesonen må oppfylle kravene i akvabiosikkerhetsforskriften § 3, jf. forordning (EU) 2020/691 art. 11, og kan miste sin godkjenning dersom de ikke overholder disse kravene. Dette følger av dyrehelseforskriften § 4, jf. forordning (EU) 2016/429 art. 184. Kravene inkluderer rengjøring og desinfeksjon før det igjen kan slaktes annen fisk.

Vi har foreslått en ny formulering av § 6 tredje ledd: «Slakting av fisk med ILA-diagnose eller mistanke om ILA, kan gjennomføres selv om laksefisk uten restriksjoner på forhånd er plassert i ventemerd. Slakteri kan likevel ikke ta imot annen fisk til slaktermerd samtidig med at det slaktes fisk fra anlegg med ILA-diagnose eller mistanke om ILA». Dette har vi gjort for at utnyttelse av slaktekapasitet kan skje på en så effektiv måte som mulig, innenfor det vi mener er faglig forsvarlig.

Et slakteri som har fått dispensasjon fra krav om behandling av avløpsvann, kan ikke brukes til å slakte fisk fra vernesonen. Ettersom tilvirkingsanlegg inngår i definisjonen av slakteri, er tiltakene som er rettet mot tilvirkingsanlegg ikke strengere enn tiltakene rettet mot slakteri som skal gjennomføre tiltak for å bekjempe sykdom i tråd med akvabiosikkerhetsforskriften § 3, jf. forordning (EU) 2020/691 art. 11.

Innspill til § 7:

Arbeidsgruppe havbruk PO6 og Mowi ASA foreslår en presisering i § 7 første ledd, om at transport av nøter fra anlegg i vernesonen skal foregå i lukket beholder uten avrenning.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 7:

Vi har justert malen i tråd med forslaget i høringsinnspillene.

Innspill til § 8:

Brønnbåteierne Forening ønsker at brønnbåter og slaktebåter skal behandles likt, fordi de mener at smitterisikoen er sammenlignbar for begge fartøystypene. De foreslår at forskriften justeres slik at brønnbåter ikke ilegges unødvendige tiltak som andre fartøygrupper med lignende biosikkerhetsprofil slipper, og at slaktefartøy må vurderes på samme måte. Den norske veterinærforening (DNV) mener at det bør presiseres at 48-timers karantene ikke kompenserer for kravet om attest for rengjøring og desinfeksjon. Sjømat Norge mener at Mattilsynet bør ha mulighet til å gi dispensasjon fra kravet om mekanisk lukket transport i visse områder og dispensasjon til å lage droppunkt for tømning av vann. Salmon Group støtter Sjømat Norges innspill.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 8:

Mattilsynet vurderer at slaktebåter som er godkjente og utelukkende brukes til slakting / destruksjon av fisk ikke kan sammenlignes med brønnbåter. Slaktebåt avliver fisk lukket og er ikke avhengig av utskifting og behandling av avløpsvann. Slaktebåter går primært til anlegg med fisk som er slakteklar, slik at eventuell overføring av smitte får mindre konsekvenser. Brønnbåter transporterer fisk fra ulike stadier av produksjonssyklusen, i tillegg til at en del slike båter også brukes til andre formål, som avlusing. Vi mener at risikoen knyttet til smitteoverføring fra en slaktebåt til et anlegg er lavere enn for brønnbåter. Vi mener likevel at det faglig sett er nødvendig å legge til et krav i forskriftens § 6 fjerde ledd om at skroget til slaktebåter skal vaskes over sjølinjen: «Etter at det er slaktet fisk fra vernesonen, skal slakteriet rengjøres og desinfiseres før det igjen kan slaktes annen fisk. Mobile slakterier skal rengjøres og desinfiseres før nye oppdrag, og det skal omfatte skroget over sjølinjen. Rengjøring og desinfeksjon av mobile slakterier skal attesteres av dyrehelsepersonell.»

Vi har i tillegg justert § 8 tredje ledd siste setning for å tydeliggjøre alternativet til slippsetting slik: «Etter vask og desinfeksjon kan alternativ til slippsetting være 48-timers karantene.»

Vi anser det nødvendig å opprettholde forslaget vårt i § 8 andre ledd om lukket brønn i vernesonen. For overvåkingssonen har vi justert § 12 tredje ledd (nå første ledd) i malen i tråd med høringsinnspill til: «Transport av levende laksefisk til eller fra anlegg i overvåkingssonen eller fra anlegg utenfor overvåkingssonen som går gjennom overvåkingssonen mens vernesonen består, skal foregå med lukket brønn og med mest mulig smittesikker transportrute. For transport av laksefisk til slakteri som kun går gjennom overvåkingssonen, kan brønnbåt skifte ut behandlet vann innenfor overvåkingssonen. Dette leddet tas ut av forskriften når vernesonen oppheves.»

Innspill til § 9:

Arbeidsgruppe havbruk PO6 kommenterer § 9 femte ledd angående desinfeksjon av båter og påpeker at det finnes desinfeksjonsstasjoner med ozonbehandling i oppdrettsintensive områder. Disse kan være egnet ved utbredte sykdomsutfordringer. Arbeidsgruppen foreslår derfor å åpne for alternative løsninger med et tillegg til teksten: "*Alternativ til slippsetting er 48-timers karantene. Mattilsynet kan også tillate annen egnet desinfeksjonsmetode for skrog*". Dette gir mulighet til å vurdere mer fleksible og hensiktsmessige metoder for desinfeksjon.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 9:

Kravet til slippsetting/karantene innebærer en viss oppmykning av tidligere praksis som har vært å kreve slippsetting/karantene for brønnbåter som har transportert fisk fra alle anlegg i vernesonen så lenge det har stått fisk med ILA-diagnose eller ILA-mistanke i vernesonen. Vi har foreslått at kravene bare skal gjelde transport av levende fisk fra anlegg med mistanke om ILA og ILA-diagnose. Vi anser dette som et tiltak som i vesentlig grad vil redusere behovet for slippsetting/karantene og dermed behovet for andre former for desinfeksjon.

Innspill til § 11:

Veterinærinstituttet mener at det ikke bør tillates å sette ut fisk i overvåkingssonen så lenge vernesonen består.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 11:

Vi mener det er for inngripende å innskrenke dagens praksis ved å forby utsett av fisk i overvåkingssonen mens vernesonen består. Fisken som settes ut i overvåkingssonen, vil overvåkes mens vernesonen består. Med tanke på avstand fra utbruddslokalitet og minimumskravet til utstrekning av vernesone, anser vi ikke smitterisikoen til anlegg i overvåkingssonen som stor nok til å forby utsett i denne sonen. Målet for utryddelsesprogrammet er 1 % eller færre utbrudd av ILA ved lokalitetene som er i drift. Vi ville vurdert dette annerledes dersom målet var å oppnå fristatus for ILA.

Vi har likevel tatt med et nytt tredje ledd i § 11 for å regulere utsett og overvåking av fisk på anlegg i overvåkingssonen, som basert på avstand til ILA-lokalitet, normalt skulle ha ligget i vernesonen. Det gjelder landanlegg som ikke behandler inntaksvannet og som er lokalisert i nærheten av sjølokalitet med ILA-diagnose. Det gjelder også ved ILA-diagnose i et landanlegg, der øvrige avdelinger av landanlegget og sjøanlegg i nærheten inngår i overvåkingssonen. I fastsettelsesdokumentet for hver restriksjonssoneforskrift vil vi omtale hvilke anlegg dette gjelder.

Nytt tredje ledd i § 11:

«Mattilsynet kan forby utsett av fisk i overvåkingssonen for sjøanlegg / landanlegg / avdelinger som ut fra avstand fra ILA-utbrudd, normalt ville blitt inkludert i vernesonen. Basert på individuelle risikovurderinger kan Mattilsynet også pålegge andre tiltak, som intensivert overvåking. Dette leddet tas ut av forskriften når vernesonen oppheves.»

Vi har endret fra veterinær/fiskehelsepersonell til dyrehelsepersonell i siste ledd.

Innspill til § 12:

Arbeidsgruppen for havbruk PO6 påpeker at § 12 ikke spesifikt omhandler landanlegg og smitterisiko. De mener Mattilsynet bør vurdere smittefare basert på anleggets beliggenhet og interne smittebarrierer. Havbrukerne i Astafjord støtter Mattilsynets avgrensning av utsettingsforbudet til

vernesonen og ønsker en konkretisering av kriteriene for ventemerddsetting av fisk fra overvåkingssonen, som vaksinasjonsstatus og slakteriets geografiske plassering. Norsk Edelfisk AS foreslår at «lukket anlegg på land» bør fritas fra forbud mot å transportere fisk ut av overvåkingssonen så lenge vernesonen består. Salmon Group AS støtter Havbrukerne i Astafjords synspunkt om å begrense utsettingsforbudet til vernesonen, videreføre dagens praksis for flytting av utstyr, fôr og biprodukter fra anlegg i overvåkingssonen. De ønsker en konkretisering av kriteriene for ventemerddsetting i § 12 sjette ledd. Sjømat Norge mener Mattilsynet må kunne gi dispensasjon fra kravet om mekanisk lukket transport ved lang avstand til lokaliteter dersom semilukket transport (UV-behandling) representerer lav risiko, samt for droppunkt for tømming av vann.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 12:

I justert forskriftsmal, er første og andre ledd i § 12 flyttet til § 11 ettersom de nevnte leddene omhandler flytting av laksefisk fra anlegg i overvåkingssonen.

Flytteforbudet som gjelder i overvåkingssonen så lenge vernesonen består, gjelder kun for sjøanlegg i overvåkingssonen og landbaserte anlegg som kommer innenfor overvåkingssonen fordi de ikke behandler inntaksvannet. Landbaserte anlegg som behandler inntaksvannet, blir ikke inkludert i overvåkingssonen.

Vi opprettholder forslaget vårt om at ventemerddsetting som hovedregel er tillatt for fisk fra overvåkingssonen. § 12 fjerde ledd gir likevel åpning for at Mattilsynet kan stille krav om direkteslakting av laksefisk fra anlegg i overvåkingssonen dersom det for eksempel er et oppdrettsintensivt område og/eller det er kort avstand (under 5 km) mellom slakteri og omkringliggende sjøanlegg.

Kravet om lukket transport i overvåkingssonen mens vernesonen består, er justert i tråd med høringsinnspill til følgende: «Transport av levende laksefisk til eller fra anlegg i overvåkingssonen eller fra anlegg utenfor overvåkingssonen som går gjennom overvåkingssonen mens vernesonen består, skal foregå med lukket brønn og med mest mulig smittesikker transportrute. For transport av laksefisk til slakteri som kun går gjennom overvåkingssonen, kan brønnbåt skifte ut behandlet vann innenfor overvåkingssonen. Dette leddet tas ut av forskriften når vernesonen oppheves.» Vi mener muligheten for utskifting av vann i andre setning reduserer behovet for droppunkt av vann i overvåkingssonen.

Vi frafaller kravet i § 12 femte ledd om at slakteri som skal slakte laksefisk fra overvåkingssonen, skal være godkjent som næringsmiddelforetak som gjennomfører tiltak for å bekjempe sykdom, jf. akvabiosikkerhetsforskriften § 3, jf. forordning (EU) 2020/691 art. 11. Epidemiologiske forhold, som nærhet til ILA-lokalitet, tilsier at Mattilsynet i enkelte tilfeller likevel kan pålegge bruk av slakteri som oppfyller krav til godkjenning etter akvabiosikkerhetsforskriften for slakting av laksefisk fra overvåkingssonen. Det kan være aktuelt for fisk som kommer fra sjøanlegg / landanlegg / avdelinger i landanlegg som ligger i overvåkingssonen, men innenfor den utstrekningen som vernesonen som hovedregel skal ha.

Vi frafaller kravet i § 12 syvende ledd om at slakteriet skal rengjøres og desinfiseres etter det er slaktet laksefisk fra akvakulturanlegg i overvåkingssonen og før det igjen kan slaktes annen fisk. Bakgrunnen er at vi ikke anser slakteri som slakter fisk fra overvåkingssonen som et næringsmiddelforetak som gjennomfører tiltak for å bekjempe sykdom.

Innspill til § 14:

Salmon Group AS mener at dispensasjoner i henhold til § 17 også må kunne innrømmes hvis man gjennom vaksiner, presisjonsavl og/eller genteknologi kan sette ut ny, smittebeskyttet fisk i sonen.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 14:

Mattilsynet kan ikke på generelt grunnlag åpne for dispensasjoner fra forbud mot utsett av fisk i vernesonen for vaksinerte fiskegrupper, presisjonsavl og/eller genteknologi. Det må gjøres en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Innspill til § 15:

Havbrukerne i Astafjord mener at vaksinestatusen til fisken bør vurderes ved fastsettelse av varigheten på restriksjonssonen. De viser til at målet er å redusere, ikke utrydde ILA. Salmon Group mener at det bør vurderes dispensasjoner i henhold til § 17 hvis man gjennom vaksiner, presisjonsavl og/eller genteknologi kan sette ut ny, smittebeskyttet fisk i sonen.

Mattilsynets vurdering av innspill til § 15:

Dyrehelseovervåkningsforskriften § 3, jf. forordning (EU) 2020/689 vedlegg VI, del II, kapittel 2, avsnitt 2 oppstiller kravene til overvåkingssonens varighet når vernesonen er opphevet. Det følger av forordning (EU) 2020/689 vedlegg VI, del II, kapittel 2, avsnitt 2, at overvåkingen skal gjennomføres i to år etter at vernesonen er opphevet. Dersom hele restriksjonssonen har vært brakklagt samtidig i minimum to måneder, kan Mattilsynet likevel vurdere kortere varighet.

Når det gjelder dispensasjonsadgangen viser vi til vår vurdering av innspill til § 14 ovenfor.

Innspill til Vedlegg 2 til forskriften:

Veterinærforeningen påpeker at Vedlegg 2 til forskriften har en uklar juridisk status. Dersom vedlegget er ment å ha status som en forskrift, hevder de at kravene ikke kan stå i et vedlegg. Hvis ikke, bør informasjonen om prøvetaking heller gis som en veiledning. Mowi ASA stiller spørsmål ved behovet for å ta prøver av både hjerte og nyre, da hjerte har høyest affinitet for ILA-viruset. De foreslår at overvåkingsprøver tatt av anleggspersonell i overvåkingssonen kan godkjennes som overvåkingsprøver, spesielt ved lav dødelighet eller mangel på egnet fisk for prøvetaking på tidspunktet dyrehelsepersonell utfører helsebesøk. Det hevdes at en slik løsning kan effektivisere overvåkingen for Mattilsynet.

Mattilsynets vurdering av innspill til Vedlegg 2 til forskriften:

Vi mener at Vedlegg 2 til forskriften er en del av forskriften og derfor juridisk bindende. Det følger av § 11 at anlegg i overvåkingssonen skal ha månedlig helsebesøk med prøveuttak og at prøveuttaket skal skje slik det fremgår av vedlegget.

Mattilsynet mener at månedlig prøvetaking for ILA i overvåkingssonen utføres ved fiskehelsepersonellens helsebesøk. Vi åpner for at prøveuttaket for PCR kan begrenses til prøver av hjerte.

Dersom det gjelder overvåking for å gjenopprette ILA-fri status, er det krav om at både hjerte og nyre prøvetas.

3. Avsluttende merknader

DNV påpeker at det er lite hensiktsmessig at selve forskriftsmalen kommer på høring før beredskapsplanen, siden disse henger tett sammen. De skriver at de ikke ser at den nye forskriftsmalen og den omtalte praktiseringen av regelverket inneholder tiltak som kan sikre målet om 1 % antall ILA-tilfeller. DNV mener tvert imot at det viktigste tiltaket, som er rask utslakting av fisk med ILA-diagnose, svekkes. De understreker at smitte kan spres via personell og utstyr, ikke bare sjøvann. Det er et uttalt politisk mål å redusere dødeligheten hos oppdrettsfisk og å bedre fiskevelferden. Mye av dødeligheten skyldes smittsomme sykdommer. Salmon Evolution mener forslaget vil føre til produksjonsfall for landbaserte anlegg og tap for sjø- og settefiskanlegg. De mener utsettsforbud og brakklegging er unødvendig for anlegg med UV-desinfeksjon og smittemessig atskilte enheter, og at disse bør unntas slike krav. De viser til EU-forordning 2020/689 som kun krever brakklegging av «infiserte» anlegg og åpner for utsett av laksefisk i vernesonen «i behørig begrunnede tilfeller». Sjømat Norge oppfordrer til å gjenoppta prosessen med å vurdere muligheter for best mulig håndtering av sykdommen, for eksempel i årlige evalueringsmøter. Her kan det fortsatt ses på tilpasninger av beredskapsplanen for ILA. Dette støttes av Salmon Group AS.

Mattilsynets vurdering av innspill til avsluttende merknader:

Vi har forståelse for synspunktet om at det er lite hensiktsmessig at forskriftsmalen kommer på høring før beredskapsplanen ferdigstilles, men mener samtidig at en høring av forskriftsmalen ville gi viktige innspill til ferdigstillingen av beredskapsplanen. Mattilsynet må uansett sikre at innholdet i beredskapsplanen er i overensstemmelse med mal for restriksjonssoneforskrift. I de tilfellene forskriftsmalen oppdateres, må også beredskapsplanen oppdateres.

Når det gjelder forskriftens konsekvenser for landanlegg viser vi til vår vurdering av innspill knyttet til landanlegg.

Vi har forståelse for kritisk kommentar fra DNV knyttet til at vi åpner for merdvis tømning av anlegg med ILA-diagnose. Vi mener krav til svært intensiv overvåking av slike anlegg, med klare avbruddskriterier, vil bidra til å redusere risiko knyttet til smitteutskillelse fra slike anlegg. Samtidig vil vi kontinuerlig vurdere risiko knyttet til en slik praksis, der resultater av planlagt overvåking av forekomst ILAV i alle lakseanlegg vil utgjøre et viktig beslutningsgrunnlag for videre praksis.

Ved lokale epidemier i oppdrettsintensive områder er det mindre aktuelt å åpne for merdvis tømning av anlegg med ILA-diagnose.

Revidering av Mattilsynets forvaltningsstrategi som følge av implementering av dyrehelsereguleringen er gjort i dialog med næringsorganisasjonene. Fra forvaltningens side er det viktig å opprettholde en slik dialog, så vi støtter Sjømat Norges innspill om jevnlig evalueringsmøter.